

Nieuwsbrief Afrikagetuigenissen vzw
Augustus 2020
P708863 / 3080 Tervuren
G. Bosteels, J. van Ruusbroecstraat 15
3080 Tervuren

België-Belgique
P.B. – P.P.
3080 Tervuren
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 49

Augustus 2020

*Fragment van "The Congo I presume" in de Museumtuin te Tervuren (Beeldhouwer Tom Frantzen)
(Na beklad te zijn geweest werd het beeld van Leopold II spontaan door een vrijwilligersploeg gereinigd)*

Aan onze leden !

*Na een ruime pauze, als gevolg van uiteenlopende omstandigheden,
zijn wij diep verheugd nu het contact met onze leden te kunnen hervatten.
Wij zeggen hartelijk dank aan de vrienden die reeds spontaan hun lidgeld
voor het lopende jaar hebben overgemaakt (Zie de lijst op blz.)
De andere leden zullen bijgaand een overschrijvingsformulier willen vinden.*

*In de beroerde tijden die wij thans beleven willen wij de herinnering
aan onze Congojaren dieper dan ooit in onze harten bewaren.*

TER HERINNERING :

***EEN BIJDRAGE VAN 15 € VOLSTAAT OM IN REGEL TE ZIJN MAAR
ENIGE BIJKOMENDE STEUN IS ALTIJD WELKOM !***

Rekeningnummer :

IBAN : BE67 0014 2540 4387 – BIC : GEBABEBB

<i>In dit nummer :</i>	<i>blz.</i>
Van paroxisme naar bezinning... (Guido Bosteels)	3
De Koninklijke Belgisch-Afrikaanse Unie : de KBAU/URBA	4
Doorheen rumoerige tijden Historici maken het bont 'De cijfers moeten kloppen' Een koninklijke brief Nieuwe geluiden Afrika ontsmetten en Europa van zijn berouwobsessie genezen Een overdonderend sermoen Een "Waarheidscommissie"	5
Kolonisatie en evangelisatie	13
Rijk worden in een arm land	16
Een levensreddende actie in 1964	18
Struikelblokken	20
Een vierde Afrikaans dorp in 1897	23
In memoriam	27
ORPER – Straatkinderen Kinshasa	28
Actie Katoko-Kombo	28
Ontvangen ledenbijdragen 2020	20
Nieuwe uitgave : "Congo in de tijd van de Belgen"	30

Van paroxisme naar bezinning ?

De jaren vliegen voorbij terwijl de contouren waarin wij leven nu eens ongemerkt, dan weer heel onverwacht ingrijpende veranderingen ondergaan. Een bliksemsnelle wereldwijde virale besmetting, vertrokken uit het verre China, die aanleiding heeft gegeven tot een ongekend uitgebreide pandemie en anderzijds een noodlottig dodelijk incident ergens in een Amerikaanse stad... Het volstond om de gemoedsrust van een groot deel van de mensheid over de hele aardbodem diepgaand overhoop te gooien en alom onrust en spanning te zaaien. Het valt dan ook te verwachten dat allerlei wetenschappers nog lang zullen nakaarten over de impact die de twee toevallig samenvallende majeure ervaringen teweeg hebben gebracht.

Wat vandaag speciaal onze aandacht vraagt is uiteraard het woord "kolonialisme" dat momenteel meer dan ooit het doemwoord bij uitstek geworden is. Nochtans is dominantie van krachtiger, meer dynamische volkeren over zwakkere, minder vitale entiteiten nu eenmaal een verschijnsel dat van alle tijden is en het is wel zo dat dit niet altijd de mooiste bladzijden uit het verleden van de mensheid heeft opgeleverd... Na zowat tweeduizend jaar vreemde overheersing te hebben beleefd kunnen de Belgen hierover ook wel een woordje meepraten! Maar wat zou er van onze Keltische en Frankische voorouders geworden kunnen zijn als zij niet vertrouwd hadden kunnen worden gemaakt met de Grieks-Romeinse cultuur en zij de evangelieboodschap van Jezus-Christus niet ingeprent hadden gekregen?

Bestaan er overigens wel twee identieke kolonisaties? Als er één wel degelijk specifieke eigen kenmerken heeft vertoond, dan is het zeker de Belgische. Inderdaad was deze onderneming nu eens niet het resultaat van militair wapengekletter maar van een internationale overeenkomst, de 'Akte van Berlijn'. En wat men er ook van moge zeggen: Afgezien van jammerlijke misstappen die werden begaan tijdens de hachelijke beginjaren, toen deze "laatste witte vlek op de wereldkaart" nog nauwelijks enig staatsbestel vertoonde, mag men het toch wel een prestatie noemen dat dit ontzaglijk grote land binnen zo weinige jaren door eendracht en arbeid kon worden opgetild tot het meest voorspoedige van heel het Afrikaanse continent.

De thans ontstane wereldwijde beroering kan ons natuurlijk niet onverschillig laten. Zij wijst natuurlijk op een verscherpte polarisatie van de gevoeligheden die niet bevorderlijk is voor de evolutie naar een harmonische samenleving. Die beroering bracht niet alleen onzinnige excessen maar ook een ongezien gecontrasteerde stroom van reacties met zich mee.

Zo lazen we in het tijdschrift MO de verbitterde reactie van een getuige uit Zuid-Kivu die zich beklagt over de pijnlijke onverschilligheid ten aanzien

van de aanhoudende gruwelijke terroristische activiteiten in dat gebied, die reeds zoveel duizenden slachtoffers hebben gevegd! Wat een contrast met de waanzinnige beeldenstorm die is losgebarsten als gevolg van een enkel, zowel pijnlijk als noodlottig incident, waarvan wij trouwens op heden nog niet de precieze toedracht kennen. Toch komt het gebeurde over als een exponent van een diepgaand samenlevingsprobleem waarvoor men niet alleen in de Verenigde Staten maar ook op nog zoveel andere plaatsen in de wereld zo moeizaam op zoek blijft naar passende oplossingen.

Van uiteenlopende reacties gesproken : daar waar wij al gevaar lopen ons te moeten verweren tegen moedeloosheid over al te fanatieke uitingen van verblinding, vooringenomenheid of frustratie, is het precies van op het Afrikaanse continent dat ons bij herhaling en met groeiende standvastigheid wel-sprekende echo's bereiken die ons bijzonder aangenaam in de oren klinken door hun openheid en helder inzicht, door complexloosheid en ja ook door geloof in de toekomst van dat zo jeugdige Afrikaanse continent.

Zou het dan niet verstandiger zijn dat wij, ouder wordende Europeanen, liever dan maar eindeloos te blijven chicaneren over wat in het verleden allicht beter had gekund, dringend gaan praten met die zo hoopvol gestemde jeugdigen, die zo reikhalzend uitkijken naar de nuttige kennis en de wetenschap die zij zo dringend nodig hebben en die het Westen hun kan aanbrengen. Is het dan niet dringend geboden ons samen te bezinnen over wat wij kunnen doen om de best mogelijke samenwerking tussen onze twee continenten te bevorderen ?

Guido Bosteels, voorzitter

De Koninklijke Belgisch-Afrikaanse Unie

Wat moeten we onder deze nieuwe naam verstaan? Het is weliswaar een nieuwe naam, maar het is er wel een die een klassieke – en waardevolle – lading dekt. Inderdaad gaat het om onze meer dan honderd jaar oude koepelvereniging van Afrika-gezinde groeperingen, waartoe ook **Afrikagetuigenissen** behoort, het van ouds gekende **KBUOL/UROME**. Deze eerbiedwaardige belangengroepering was tot de bevinding gekomen dat het ogenblik gekomen was om haar statuten en meteen ook haar benaming (voorheen de Koninklijke Belgische Unie voor de Overzeese Landen) te actualiseren. Meteen wordt beter duidelijk gemaakt dat de aandacht – en de bezorgdheid – van deze Unie heel bijzonder op Afrika is toegespitst.

Uitermate verheugend is dat een merkwaardige personaliteit, niemand minder dan ere-ambassadeur (onder meer ook in de Democratische Republiek Congo) **Renier Nijskens** bereid werd gevonden om het voorzitterschap van onze Unie (afgekort de **KBAU**, of in het Frans **URBA** - voor *Union Royale Belgo-Africaine*) op zich te nemen.

Afrikagetuigenissen wenst deze KBAU van ganser harte een voorspoedige vaart toe!

Doorheen rumoerige tijden...

Historici maken het bont !

Uit een open brief van Pierre Van Bost, auteur van "L'héritage des banoko".

De dood van een zwarte burger als gevolg van het geweld van blanke politieagenten in de USA lokte een begrijpelijke golf van protest uit over de hele wereld. Ik heb echter geen enkel begrip voor activisten die deze gebeurtenis aangrijpen om het koloniale verleden aan te vallen. Mensen die een immigratie-achtergrond hebben willen het idee dat zij uit de kolonisatie voortkomen niet accepteren. Derhalve willen zij het koloniale verleden uitvegen door middel van manipulatie van de geschiedenis. En wat zeggen de hoogleraren van onze geschiedenisfaculteiten ? Ofwel zwijgen ze, ofwel maken ze het echt te bont, zoals professor dr. Guy Vanthemsche (Vrije Universiteit Brussel). Deze professor verklaarde : *"Het is misschien shockerend, maar toch denk ik dat een correct beeld van wat kolonisatie in de grond is, is dat je zou kunnen zeggen dat kolonisatie de verkrachting is van de ene samenleving door een andere samenleving. Als men zegt dat kolonisatie ook positieve aspecten heeft gehad, dan is dat ongeveer hetzelfde als te zeggen dat het kind dat uit een verkrachting geboren is toch ook enkele mooie gelaatstreken heeft."* Weet die professor dan niet dat de wereld zich sinds het begin der tijden heeft weten te ontwikkelen dankzij opeenvolgende kolonisaties? Wijzelf zijn voortgekomen uit de kolonisatie van Europa door de Romeinen en later door de Franken. Als we naar het verleden van België kijken, waren onze provincies tot 1830 achtereenvolgens onderhorig aan Romeinse, Frankische, Bourgondische, Spaanse, Oostenrijkse, Franse en Nederlandse overheersers. Elke periode vertoonde zowel positieve als negatieve aspecten...

De activisten eisen dat de beelden van Leopold II, een koning wiens terreurregime de dood van miljoenen Congolezen zou hebben veroorzaakt, uit het stadsbeeld worden verwijderd. Het cijfer van tien miljoen wordt vaak naar voren gebracht. Ook hier maken de geleerde koppen het bijzonder bont. Zo schreef professor Isidore Ndaywel è Nziem, die geschiedenis doceert aan de universiteiten van Kinshasa en Lubumbashi: *"Tussen 1880 en 1908 werden ongeveer 13 miljoen mensenlevens verwoest. Een zware tol voor toetreding tot de kolonisatie."* En professor Idesbald Goddeeris, die koloniale geschiedenis doceert aan de K.U. Leuven zei in het VRT-programma "Kinderen van de Kolonie" : *"Het koloniale verleden ligt moeilijk omdat heel veel van die ontwikkelingen van die gebeurtenissen niet stroken met onze waarden, omdat daar dingen gebeurd zijn die wij eigenlijk niet kunnen verdedigen, niet kunnen plaatsen, dat gaat over uitbuiting, dat gaat over racisme, dat gaat over plundering van de economie... ja, over de miljoenen doden die zijn gevallen."* (NVDR : lees ook "de cijfers moeten kloppen" op blz.6-7).

Als we dieper ingaan op de geschiedenis van het begin van de kolonisatie van Congo, zijn er 2 parameters die voor verwarring zorgen. De eerste is de enorme omvang van het Congolese grondgebied : 2.345.000 km², een oppervlakte vergelijkbaar met heel West-Europa. De tweede is het uiterst kleine aantal Europeanen dat zich op dit immense gebied gevestigd had. Op 1 januari 1902 waren dat er 2.346 volgens het officiële bulletin van de Congo-Vrijstaat : het waren ambtenaren, militairen, personeel van bedrijven, missionarissen (paters en zusters) en de helft daarvan verbleef in

Beneden-Congo, waar ook de hoofdstad Boma gevestigd was, ver van de rubbergebieden. Zouden deze vooraanstaande professoren kunnen uitleggen hoe een duizendtal mensen, verspreid over een oppervlakte groot als West-Europa, bedekt met oerwoud en verstoken van enige infrastructuur, in een paar jaar tijd de dood van miljoenen Congolezen hebben kunnen veroorzaken. Dit is een onverdedigbare thesis.

Ten andere moet worden opgemerkt dat heel Midden-Afrika in die tijd af te rekenen had met een epidemie van slaapziekte, een toen nog onbekende ziekte waartegen toen nog geen behandeling beschikbaar was. Deze epidemie heeft een enorme ravage aangericht onder de Congolese bevolking.

Het valt niet te betwisten dat heel wat zaken ernstig verkeerd gelopen zijn in verband met de rubberwinning. Het staat buiten kijf dat er toen ernstige misbruiken zijn gepleegd door het personeel van de concessiehoudende maatschappijen maar die misbruiken kunnen niet worden veralgemeend tot het hele land.

Wat de in Congo begane wreedheden betreft, is de bekendste en meest geciteerde die van de afgehakte handen : er wordt beweerd dat Leopold II de inlanders een hand liet afhakken als ze niet de vereiste hoeveelheid rubber hadden ingebracht. Dit is een even hardnekkige als onzinnige mythe ! In een studie over het 'Congo Report' van Casement die in 1985 werd gepubliceerd door de Vrije Universiteit Brussel, schreef de auteur Daniël Vangroenweghe : *"Tot op de dag van vandaag blijven journalisten en zelfs historici fabels vertellen... dat de praktijk bestond uit het afhakken van de hand van een levend persoon als straf... Talloze conferenties over de Congo-Vrijstaat die in Engeland werden gehouden en waar steeds een paar foto's van verminkte personen waren getoond, hebben aanleiding gegeven tot deze mythe."*

Er wordt ook nog beweerd dat Leopold II rijk is geworden met de opbrengsten van de mijnen en van de Congolese diamanten. Het eerste ton koper werd pas in 1911 geproduceerd en de vinding van de eerste diamant dateert van 1910. Maar de koning is overleden in 1909...

De argumenten die aangehaald worden om de kolonisatie in diskrediet te brengen zijn vaak uit hun context gehaald of gewoonweg foutief. Daaruit blijkt hoe bevooroordeeld het debat over de kolonisatie wel is.

Pierre Van Bost

"De cijfers moeten kloppen"

Dit is de titel van een krantenartikel waarin eindelijk zinnige taal wordt gesproken over de daling van het bevolkingscijfer onder het Congo-Vrijstaat regime. Het is zeker onnodig te herinneren aan het waanzinnige opbod van 'zoveel en zoveel miljoenen' mensen die als slachtoffer gevallen zouden zijn van dat zo gesmade regime.

Niet zonder enige (aangename) verrassing vinden wij onder het bedoelde artikel de naam terug van professor Vanthemsche, die voor de gelegenheid is uitgegaan van het studiewerk dat werd geleverd door professor Jean-Paul Sanderson, historicus-geograaf aan de UCL. Gezien de onwetendheid over het aanvankelijke aantal inwoners blijven wij aangewezen op hypotheses, bevestigt deze wetenschapper in zijn doctoraats-verhandeling. De eerste betrouwbare schattingen dateren van rond 1920, toen het

aantal inwoners op ongeveer 10 miljoen geraamd werd. Aangezien sommige bronnen uit de koloniale tijd hadden gemeend te moeten laten horen “dat de bevolking met de helft verminderd was”, was Hochschild er vlug bij om te concluderen dat, vermits 10 miljoen de helft van 20 is, de bevolking met 10 miljoen eenheden verminderd moest zijn. Deze cijfers werden al vlug, onder meer door Jan Vansina, als ongeloofwaardig bestempeld.

In zijn doctoraal proefschrift komt prof. Sanderson tot een raming van de Congolese bevolking in 1885 tussen 10,5 miljoen als een minimum tot maximum 15 miljoen. Hieruit besluit prof. Vanthemsche dat de daling minimaal een half miljoen en maximaal 5 miljoen eenheden belopen kan hebben, en hij voegt daar dadelijk aan toe dat de meest plausibele schatting de lage is : dus helemaal geen miljoenen slachtoffers maar meerdere honderdduizenden. Hogere cijfers die soms op het internet circuleren (15 tot zelfs 30 miljoen doden) noemt Vanthemsche “volledig uit de lucht gegrepen”.

Blijft dan de vraag naar de oorzaken van het gedaalde bevolkingscijfer. Een deel van de inwoners kwam om het leven door militaire veroveringscampagnes, stierf door harde repressie, soms door de zware arbeid tijdens de rubbercampagnes en vooral ook door het verschijnen van nieuwe ziekten als gevolg van immigratie of door ondervoeding en door daling van de fertiliteit. De verschrikkelijke ravage die de slaapziekte veroorzaakt heeft is algemeen gekend.

Een zaak is zeker, schrijft prof. Vanthemsche, van een systematische uitroeingspolitiek naar het voorbeeld van Hitler, Stalin, Mao of Pol Pot is nooit sprake geweest. Het bereiken van de hoogst mogelijke rendabiliteit vergde immers de aanwezigheid van het grootst mogelijke aantal werkrachten.

Een koninklijke brief

Beziel met de beste bedoelingen heeft koning Filip ter gelegenheid van de 60ste verjaardag van de Congolese onafhankelijkheid zijn beste pen ter hand genomen om aan president Tshisekedi zijn “grootste spijt” te betuigen over wat en in het verleden verkeerd gelopen is (of verkeerd gelopen kon zijn) in de loop van de Belgische aanwezigheid in Midden-Afrika.

Het minste wat men kan zeggen dat ondanks deze goede bedoelingen en de mooie gevoelens die de vorst tot uiting heeft willen brengen, eigenlijk niemand zich echt gelukkig heeft getoond met dit het koninklijk initiatief. Er is onder meer al de zinnige opmerking van de Afrikaanse professor Omasombo die vond dat de koning zijn bestemming slecht gekozen had. We kunnen het er inderdaad eens mee zijn dat het verkieslijk geweest zou zijn de brief tot het Congolese volk te richten, liever dan tot president Tsishekeki.

Uiteraard konden vervolgens de oudgedienden in Afrika zich weinig geveleid voelen met de koninklijke woorden, die toch enige twijfel konden doen rijzen over het doen en laten van zoveel duizenden medeburgers die zich destijds met hart en ziel en soms ook ten koste van hun leven voor het welzijn van de Congolese mens hadden ingezet. Zoals een verstandig waarnemer ook heel terecht had opgemerkt zou het mooi geweest zijn indien op de koninklijke brief een vriendelijk wederwoord van de Congolese President gevolgd zou zijn. Maar dat is een ijdele hoop gebleken.

Weliswaar is President Tshisekedi inmiddels privatim in Brussel langsgekomen en is hij op het koninklijk paleis te gast geweest. Wat hij daar eventueel aan ons staatshoofd gezegd zou kunnen hebben is natuurlijk niet in de openbaarheid gekomen.

Blijft uiteraard het grof geschut uit de radicale hoek van de zogenaamde diaspora, vanwaar uit met het onvermijdelijke kabaal verkondigd werd geen genoeg te kunnen nemen met een spijtbetuiging maar dat er echte excuses moesten komen. Waarom dan wel? Met het blinde fanatisme dat van die kant maar steeds onze omgeving blijft teisteren is het verloren moeite nog enige discussie te willen opstarten.

Nieuwe geluiden !

Zoals reeds in de aanloop tot dit nummer opgemerkt, is het ogenblik zeker niet gekomen om bij het momenteel vertoonde spektakel moedeloos in zak en as neer te gaan zitten. Het is warempel van uit het Afrikaanse continent zelf dat wij aangenaam verrast worden door verrassende inzichten en bemoedigende perspectieven.

“Dead Aid”. Eigenlijk is deze nieuwe trend reeds in 2009 ingezet, met name door de publicatie van een boek onder de opzienbarende titel “Dead Aid” (vertaald als ‘doodlopende hulp’), een werk waarin de Zambiaans-Amerikaanse schrijfster Dambisa Moyo niet aarzelt om een strenge vinger op te steken in verband met de miljarden die sinds jaren aan humanitaire hulp worden besteed, maar die blijkt toch zo bitter weinig adequaat geweest te zijn. Ook al konden daardoor heel wat acute noden worden gelenigd, toch is het probleem van de onderontwikkeling er geen stap op vooruit gegaan.

Het geval Ghana. Een paar jaar later was het de president van Ghana Nana Akufo Addo die in de kijker is komen te lopen naar aanleiding van een bezoek aan zijn land van President Macron. Deze Ghanese president vond het meteen beter de buitenlandse hulp aan zijn land gewoon stop te zetten, echter niet zonder zijn landgenoten formeel aan te zetten om eindelijk zelf de handen uit de mouwen te gaan steken. Het gaat toch niet op, kloeg hij, dat Zuid-Korea, een land dat vijftig jaar geleden armer was dan Ghana, vandaag met vlag en wimpel boven zoveel landen uitsteekt, terwijl Ghana hopeloos aan de staart is blijven bengelen en zelfs nog elders moet gaan bedelen om de last van de medische zorgen in Ghana te kunnen bekostigen.

Oud-senator Léon Engulu. “Samen met Kasavubu en Lumumba, verklaart hij, ben ik (nu 86 jaar oud zijnde) een van de pioniers van de onafhankelijkheid”. Hij is minister geweest onder Mobutu en senator. “Indien wij vandaag Congolezen zijn, is dat te danken aan Leopold II : een vreemdeling die onze diverse stammen verenigd heeft. Dankzij de kolonisatie was het gedaan met stammenoorlogen. Door het loutere feit van de kolonisatie heerste er vrede. Het is Leopold II die deze Congo tot stand heeft gebracht. Weliswaar met veel fouten, maar ook wij hebben fouten gemaakt.

In zijn (wellicht laatste) toespraak voor de Senaat spaart hij zijn kritiek op het huidige regime niet. Zo vraagt hij zich af wat er gebeurt met de opbrengst van de mijnexploitatie, waarvan de ondoorzichtigheid internationaal wordt aangeklaagd. Voorts klaagt hij over de ellendige toestand van het wegennet en vraagt hij dat opnieuw

kantonniers aan het werk worden gezet, wat de werkloosheid zal tegengaan en de lokale economie zal stimuleren.

Hij maakt zich eveneens zorgen over de chronische ellende in het binnenland en de schrijnende werkloosheid in de stedelijke centra.

Hij aarzelt niet om er zich zorgen over te maken dat de president van de republiek, de ministers en de parlementsleden samen een goed bezoldigde oligarchie vormen "die leven op een eiland midden een oceaan van ellende", in fel contrast met de gevoelloosheid en het egoïsme van die oligarchie. De centrale regering en die van Kinshasa blijven onverschillig tegenover het droevige schouwspel van blinden en gehandicapten die zich op de Boulevard du 30 Juin verdringen, de hand uitstekend om een aalmoes te krijgen. Als ik dat zie... (hier volgt een letterlijk citaat) "*je regrette, ancien fanatique de l'indépendance immédiate, d'avoir chassé les blancs.*" (spijt het mij, als oud-fanaticus van de onmiddellijke onafhankelijkheid, de blanken te hebben verjaagd). Aan zulk een openhartige verklaring hebben wij uiteraard niets toe te voegen !

Afrika ontsmetten en Europa van zijn berouw-obsessie genezen.

Wij begroeten graag ons nieuw lid, Mia Vossen, en zeggen haar meteen dank omdat ze ons graag wilde vergasten op een enthousiaste analyse van het boek waarover iedereen vandaag zo graag spreekt : "L'AFRIQUE A DESINTOXIQUER" door de Afrikaanse auteur (Ivoorkust) Kakou Ernest Tigori.

Helemaal voluit luidt de titel van het boek eigenlijk «*L'Afrique à désintoxiquer. Sortir l'Europe de la repentance et l'Afrique de l'infantilisme*» (In onze taal komt dat hierop neer : We moeten Afrika ontsmetten, d.w.z. Europa bevrijden van zijn schuldgevoelens en de Afrikanen van hun infantilisme). Dit is het meest interessante, het meest volledige, het best geschreven en het meest waarheidsgetrouwe werk dat ik de jongste jaren in handen heb kunnen nemen! Het is uitzonderlijk door de bijzonder uitgebreide documentatie die de auteur bijeen heeft kunnen brengen, door de zorg die hij betoont voor de waardigheid van het Afrikaanse volk dat zich zo bekneeld voelt in zijn onvermogen om zich te bevrijden uit de ellende en de corruptie...

De dag van vandaag kunnen alleen de Afrikanen nog de waarheid zeggen want een Europeaan zou al dadelijk door de "antiracisten" uitgescholden worden. Tigori schreeuwt werkelijk de waarheid uit. Nooit spreekt hij in het luchtledige. Hij brengt voorbeelden aan van Afrikaanse landen die er echt op vooruitgaan en andere die steeds maar in de modder blijven ploeteren.

De auteur herinnert bondig aan de geschiedenis van de mensheid : kolonisatie bestaat al sinds het ontstaan van de mens. Slavendom vindt zijn oorsprong door de ontwikkeling van de landbouw... De mens heeft voordeel gehaald uit contacten tussen verschillende volkeren en hij mag fier zijn op de geboekte vooruitgang ! Waarom zouden de Afrikaanse volkeren niet hetzelfde kunnen doen als wat ook andere hebben gedaan ? Waarom niet het voorbeeld volgen van landen als Botswana ?

Zij die zich er vandaag mee vergenoegen aan de klaagmuur te gaan staan, alles van "de anderen" te verwachten, liever dan zelf de rijkdommen te exploiteren waarover ze beschikken zijn blijkbaar de speelbal geworden van de "antiracisten" en andere agitators die vastbesloten zijn de macht in het Westen te grijpen.

Tigori spoort de Afrikanen aan om zich niet langer te laten manipuleren, om de geschiedenis van Afrika te bestuderen, om van Afrika te houden... om er zich nuttig te maken, liever dan in Europa te gaan zeuren over problemen van slavernij en kolonisatie, problemen die enkel te maken hebben met het huidige gebrekkige beleid... vanwege Afrikanen die al zestig jaar onafhankelijk zijn. De onwil van sommigen gaat zover dat zij verifieerbare historische feiten gaan loochenen en de auteur legt er meteen de nadruk op hoe nodig het is de geschiedenis van heel onze planeet te kennen, de hoogtepunten zowel als de laagtepunten, maar vooral de oorzaken daarvan en de middelen om hogerop te geraken. De syntheses die de man weet te maken zijn klaar en helder, ze kunnen enkel het zelfvertrouwen van de Afrikaan in de hand werken !

Een beetje meer waardigheid voor de Afrikanen ! Maar ook een beetje meer waardigheid voor de Europeanen zelf, die hun waardigheid prijsgeven onder het voorwendsel van "berouw" ! Dat berouw is voor niemand dienstig tenzij voor degenen die zich ermee willen verrijken of de macht grijpen.

Het is echt hoog tijd om wakker te worden ! Enkel een Zwarte kon een boek als dit schrijven, kon zich veroorloven ons zo door elkaar te schudden, en hij heeft dat op een schitterende manier voor elkaar gekregen. Hij heeft zich gedocumenteerd zoals weinige historici dat voor hem hebben gedaan en ik kan enkel bewondering opbrengen voor deze bewonderenswaardige man.

Lees dit boek : het is aangename en gemakkelijke lectuur. Tigori is altijd constructief ingesteld. Of je nu Blank of Zwart bent, op elke bladzijde voel je je meer menselijk, samen met de andere mensen, meer waardig en begrijp je beter dat we al lang genoeg met ons hebben laten sollen om enkel de belangen te dienen van een paar gewiekste kornuiten.

Mia Vossen

Een overdonderend sermoen door kardinaal-aartsbisschop Fridolin Ambongo van Kinshasa op 30 juni 2020

Dit is nu eens klare en onverbloemde taal : "Een chaotisch overheidsbestuur, een lijdende bevolking, straffeloze bewindvoerders, algehele onveiligheid, een knoeiende Nationale verkiezingscommissie". Zo luiden de woorden van deze Kerkleider, die hij uitsprak ter gelegenheid van de zestigste verjaardag van de Congolese onafhankelijkheid. Het minste dat men ervan kan zeggen is hij er geen doekjes om windt !

Deze onafhankelijkheid was het voorwerp van alle dromen maar zij was ondoordacht en irrationeel, verklaart de kardinaal. Iedereen had zich ingebeeld dat het ogenblik gekomen was om de plaatsen van de Blanken in te nemen, in hun zetel te gaan zitten, van het leven te genieten zoals de Blanken, maar zonder iets te begrijpen en zonder zich rekenschap te geven van de taken die de Blanken vervulden en de zin daarvan, noch op het politieke, noch op het socio-economische vlak. De Zaïrisering was daarvan een voorbeeld. Het dienstbetoon dat aan de gemeenschap verschuldigd was werd terzijde geschoven ten bate van persoonlijke voordelen allerhande en van de droom om zonder meer van alle goede zaken van het leven te kunnen genieten. Men is

zich gaan inbeelden dat het gedaan was met alle zware arbeid en dat iedereen chef ging worden.

Al die mooie dromen zijn te pletter gelopen op allerlei pijnlijke feiten en gebeurtenissen. Diverse autocratische regimes zijn elkaar opgevolgd zonder rekening te houden met de wil van het volk : door machtsvertoon, oorlogen en list, zonder rekening te houden met het algemeen welzijn. Aan het volk wordt geen verantwoording verschuldigd geacht vermits men zich als onschendbaar beschouwt.

Hoe valt het te begrijpen, vraagt de prelaat zich af, dat het Congolese volk verder en verder verarmd is geraakt om in dit potentieel zo rijke land tot de armste bewoners van deze aarde te gaan behoren. Te zelfder tijd is het grondgebied van de natie niet beveiligd: in het oosten van het land duren de conflicten maar steeds voort en alle negen naburige landen veroorloven zich ons grondgebied te schenden, hetzij door de aanwezigheid van militaire macht, hetzij door ongecontroleerde immigratie.

Laten wij eerlijk bekennen, luidt het verder, dat wij na zestig jaar onafhankelijkheid tot de onverbiddelijke vaststelling moeten komen dat dit wij voor een schandelijke mislukking staan : we zijn er niet in geslaagd een mooier Congo dan voorheen tot stand te brengen. *“Nous avons collectivement failli”* (Wij hebben gezamenlijk gefaald) !

Driemaal helaas heeft de kardinaal – en hoe zou men hem niet begrijpen – daarbij helemaal geen goed oog in de politieke toekomst van zijn land. Onbeschroomd waagt hij zich op uitgesproken politiek terrein om te zeggen hoezeer hij de zg. coalitie wantrouwt die het in het parlement voor het zeggen heeft, een coalitie die trouwens onderling vertrouwen ontbeert en de belangen van de bevolking negeert. Bovendien verwijt hij haar haar onwil om de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht te verzekeren en haar misprijzen voor de verzuchtingen van de katholieke en protestantse kerken.

Een “waarheidscommissie”...

De Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft dus besloten een “Waarheids- en verzoeningscommissie” in het leven te roepen die tot taak zal hebben het koloniaal verleden van België in al haar aspecten aan een diepgaand onderzoek te onderwerpen. Het minste dat men op dit ogenblik al kan zeggen dat de eerste stappen die men in die richting heeft pogen te stellen niet over een pad van rozen lopen...

Een van de eerste stappen bestond erin een college van experts te benoemen die met het voorbereidend werk zouden worden belast. Daartoe was het AfricaMuseum verzocht een lijst van mogelijke experts te presenteren die de commissieleden van advies zouden kunnen dienen. Niet zo gauw was de door het Museum voorgestelde lijst uitgelekt of van de zijde van een dertigtal diaspora-verenigingen rees al dadelijk een orkaan van protest op tegen de voorgestelde namen.

De verwarring is inmiddels nog toegenomen nu niet minder dan zestig historici via een gezamenlijke brief fundamentele vragen zijn komen stellen na kennisname van de lijst

van experts die door de onderzoekscommissie werden aangesteld. Het valt nogal te begrijpen dat deze wetenschappers niet akkoord kunnen gaan met het feit dat men, in strijd met het aanvankelijk project, onder de experts historici van de koloniale problematiek heeft samengebracht met vertegenwoordigers en advocaten van verenigingen van de diaspora en van organisaties die begaan zijn met hedendaagse sociale kwesties. Daardoor ontstaat verwarring vermits zodoende twee totaal verschillende aspecten van de problematiek door elkaar gehaspeld gaan worden : enerzijds het wetenschappelijk historisch onderzoek van het koloniaal verleden, vrij van partijdige, politieke of emotionele overwegingen en anderzijds de socio-politieke en emotionele discussies in verband met de verhoudingen tussen verschillende gemeenschappen.

Mogen wij er van onze kant toch ook aan herinneren dat het beleid dat door de Belgen gedurende 52 jaar in Afrika werd gevoerd, gedekt was door het Belgische grondwettelijk systeem. Er was immers in België een minister van Koloniën die een overzeese begroting door de beide Kamers diende te laten goedkeuren en tegenover het parlement zijn beleid moest komen verdedigen. Wil het parlement dus aan introspectie doen ?

Het hoeft overigens geen betoog dat de politiek die toenmaals overzee gevoerd werd kon rekenen op een algemene politieke en publieke consensus : we vergeten toch de algemene geestdrift niet ter gelegenheid van de triomfantelijke Congoreis van koning Boudewijn in 1955 ! Hiermee is nog maar eens duidelijk gemaakt dat waardenbesef wel degelijk een evolutieve materie is. Wie zou een prognose durven maken over de opvattingen die onze nakomelingen over honderd jaar zullen hebben over de problematiek die ons vandaag beroert ?

Foto Congopresse

Huisvesting in een paysannat te Nyanga (gewest Kasongo)

Kolonisatie en evangelisatie

Reeds op onze schoolbanken werd ons bijgebracht dat het Belgisch koloniaal systeem op drie pijlers gegroundvest was: de administratieve structuur, het bedrijfsleven en de evangelisatie. Hoe is het verder met deze drie-eenheid verlopen ?

De dag van vandaag krijgen de twee eerstgenoemde factoren, de overheid en het kapitaal, heel wat aandacht op zich gericht, en dit trouwens bijna steeds in negatieve zin, terwijl de derde factor, het impact van de missionering, nog opvallend weinig in het licht wordt gesteld : “Missiezondag”, “Vlaanderen zendt zijn zonen uit”, “Gedenk de besten onzer broeders”, al die thema’s die voorheen op zoveel lippen lagen zijn klaarblijkelijk op de achtergrond geraakt.

Maar vooral willen wij hier de talrijke religieuzen in herinnering brengen die bij diverse omstandigheden zwaar te lijden hebben gekregen en er zelfs het leven bij verloren hebben. Wij denken in de eerste plaats aan de gebeurtenissen van juli 1960, toen de muiterij bij de Weermacht aanleiding heeft gegeven tot gruwelijke excessen tegenover zusters wier enige “fout” is geweest hun leven te hebben gewijd aan het onderwijs en de medische zorgen ten bate van de Congolese mens. Hoe kan men begrijpen dat het verslag dat een speciale onderzoekscommissie over die feiten heeft opgesteld nu, zestig jaar later, door de regering nog steeds niet is vrijgegeven ?

Al even erg was het onheil dat in 1964 is overkomen aan talrijke religieuzen die samen met honderden Europese burgers werden gegijzeld door de Simba-rebellen en in vaak onbeschrijflijke gruwel om het leven werden gebracht. Is het niet tragisch dat die mensen als “vergeten martelaren” moesten worden bestempeld ?

Kapel te Gentinnes ter nagedachtenis van de martelaren van Kongolo en elders, waarop de namen van 217 martelaren zijn vermeld

Klein fragment uit de naamlijst op de kapelmuur

Toch kan men er niet onderuit dat dit betreurenswaardig gemis aan aandacht en medeleven moet worden gezien in het kader van de hedendaagse tijdsgeest : de ontkerkelijking is een onontkoombaar verschijnsel. Waar is de tijd dat het in zo talrijke families bijna als regel gold dat er binnen de verwantschap een nonkel pater of een eerwaarde zuster te vinden moest zijn? Daarbij komt ook nog dat het fenomeen kolonisatie een bijzonder heet hangijzer geworden is, in zoverre dat een serene discussie en het vinden van enige consensus erg moeilijk zijn geworden. Al te weinig mensen lijken bekwaam te zijn om een inschatting te maken van de evolutie die de menselijke opvattingen en gedragingen in de loop van de tijd ondergaan en de maatschappelijke opties die daaruit voortvloeien. Ook de katholieke Kerk, de kerk

van twintig eeuwen, heeft in de loop der eeuwen een lange evolutie doorgemaakt: denken wij maar aan de diverse concilies die de Kerkgeschiedenis doorkruist hebben.

(Foto Carlo Lamote)

De kathedraal van Leopoldstad

Het is een vaststaand historisch gegeven dat Leopold II zich geen inspanningen bespaard heeft om de evangelisatie van 'zijn' Congo-staat te bevorderen. Terwijl er bij het ontstaan van deze Congo-Vrijstaat nauwelijks enige (katholieke) missionaire activiteit bestond, telde men 60 jaar later: 25 congregaties van priesters-missionarissen, 6 congregaties van broeders-leerkrachten en 65 congregaties van vrouwelijke religieuzen. Al deze missiecongregaties genoten overigens een opmerkelijke steun van de koloniale overheid, meer bepaald met het oog op de inspanningen die zij hebben geleverd op het gebied van onderwijs en medische bijstand.

In een kerkelijke publicatie uitgegeven ter gelegenheid van het Heilig Jaar 1950 wordt erkend dat de missionarissen eigenlijk niet optimaal voorbereid waren voor hun taak. Ja, er werd toen al moedige taal gesproken : Zo lasen wij in de genoemde publicatie : "Door hun langdurig samenleven met de Zwarten, het aanhoren van hun lange palavers en hun avondlijke discussies kregen zij een beter inzicht in hun bestaansvoorwaarden en konden zij zich er rekenschap van geven dat die "primitieven" echt geen "wilden" waren zoals ze die aanvankelijk meenden te moeten bekijken. De missionarissen zijn de eersten geweest om daar krachtig voor uit te komen. Dankzij hun kennis van de inlandse talen en de zorg die ze besteedden aan de kennis van de levenswijze van hun gelovigen kwamen zij al snel tot de bevinding dat de Afrikanen hun eigen wetten, gebruiken, alsook hun eigen morele codes en regels van welvoeglijkheid bezaten. Zij beoefenden een dodencultus en hun rustige levensritme was goed aangepast aan het klimaat en aan de behoeften van hun dagelijks leven. Zodoende kon men al van een zekere, zij het nog rudimentaire cultuur spreken".

Vergeten wij overigens ook niet dat reeds in de koloniale tijd opmerkelijke renoverende ideeën het licht hebben gezien op kerkelijk gebied, met name vanwege

de revolutionaire franciscan Placied Tempels. Door het boek dat hij aan de Bantoe-filosofie heeft gewijd verwierf hij wereldfaam, een werk waarin deze nederige monnik een opmerkelijke poging ondernam om een toenadering in de hand te werken tussen onze westerse denkwijzen en het wereldbeeld dat de Afrikanen voor ogen hebben.

Glunderende gezichten in een Katangees weeshuis (1958)

In het wekelijkse tijdschrift “Kerk en Leven” verscheen recent een bijdrage waarin eveneens de wisselwerking tussen missiewerking en kolonisatie aan bod kwam. Daarin ging onze aandacht naar een commentaar van professor historicus Idesbald Goddeeris (KULeuven), iemand die zich recent heeft doen opmerken door zijn kritische ingesteldheid tegenover de Belgische kolonisatie. Daarin lasen we een commentaar waarin hij zich bijzonder positief uitspreekt over de missiewerking in Belgisch Congo. Hij merkte daarbij op dat de missionarissen zich niet enkel op het strikt religieuze domein verdienstelijk hebben gemaakt maar dat zij ook op maatschappelijk gebied een voortreffelijke bijdrage hebben geleverd om een positieve mutatie in de schoot van de plaatselijke samenlevingen te bevorderen.

Rijst dan de cruciale vraag : hadden de missionarissen dan dezelfde agenda als koning Leopold II ? Het antwoord van professor Zana Etambala is negatief, maar toch genuanceerd: zij hielpen elkaar.

Is het nu zo dat het verhaal van de christelijke missionering in Afrika en elders gelezen wordt in het licht van de wijze waarop ons koloniaal verleden de dag van vandaag bekeken wordt? “De missie van vroeger bestaat al lang niet meer”, antwoordt professor Zana Etambala. Het is duidelijk dat het begrip Missie vandaag anders wordt ingevuld dan in de 19de eeuw. Deze auteur verheft de stem : Kun je het de missionarissen kwalijk nemen dat zij spraken en handelden als mensen uit hun tijd ? Als historici mogen wij kritisch zijn, maar niet tot in het belachelijke ! Vergeten wij hun enorme verdienste niet bij de ontwikkeling van een hoogstaande intellectuele en morele elite.

Van betwistbare reacties gesproken : had het zin in Wilrijk een “verklarend” bordje te gaan plaatsen bij het standbeeld van pater De Deken ? Het antwoord van Mathieu Zana Etambala was duidelijk : “Pater De Deken was een uitzonderlijk man en helden zijn van alle tijden. Laten wij beter de hele geschiedenis rustig bestuderen...”

Nog een laatste vraag : is de geschiedenis van ons missionair verleden reeds voldoende in beeld gebracht ? Idesbald Goddeeris antwoordt meteen dat zulke geschiedenis stief-moederlijk behandeld werd. Het is nog wachten op een totaalbeeld. We begrijpen deze auteur waar hij meent hij dat op dit stuk de stem van het Zuiden moet doorklinken.

Tenslotte kan iedere onbevooroordeelde waarnemer bezwaarlijk tot een andere bevinding komen dan dat het katholicisme als het meest positieve en duurzame element van de Europese inbreng in Midden-Afrika moet worden aangemerkt. (GB)

Een ijverige naaicursus, in een Katangese school (1958)

Rijk worden in een arm land...

Een arm land ? Ja en nee, maar dat land wordt ook een 'roofdierstaat' genoemd. Dat is niet ons taalgebruik, maar we lezen het in een uitgesproken progressieve publicatie als het tijdschrift MO.

Daarin vonden wij het verhaal van een Congolese man, een veertiger, die het moet stellen met een maandloon van 750 euro. Eigenlijk dienden wij te schrijven "moest stellen" want, eens goed ingewerkt, goed "gerodeerd", kan deze bewoner van Kinshasa, die destijds als adviseur bij het ministerie van Economische Zaken van wal was gestoken, proberen rond te komen met een maandinkomen van 225.000 euro. Een gouden brilmontuur en een uurwerk versierd met diamant tekenen de man... Daarbij een riante woning met drie verdiepingen in de mooiste wijk van de stad. Let nu wel dat dit nog maar het voorgerecht is : de man heeft voorts zijn gezinnetje ondergebracht in een chique wijk in Johannesburg, Zuid-Afrika, andermaal in een fraaie villa, waar zijn kinderen zich prettig kunnen ontspannen rond een mooi zwembad.

Van een contrast gesproken : als men daarbij aan de levensomstandigheden van de gemiddelde Congolees denkt, die moet zien rond te komen met minder dan 1 euro per dag, een van de laagste cijfers ter wereld... Laten we dus maar even grasduinen in de middelen waaraan men kan denken als men een plaatsje wil bemachtigen onder dit soort "elite".

Een eerste middel: blokkeer nuttige hervormingen. Het spreekt vanzelf dat hoe groter de verwarring, des te gemakkelijker het wordt om corruptie te laten doordringen. Vandaar het courante verschijnsel dat wanneer een of andere buitenlandse instantie een hervorming voorstelt, deze al dadelijk gevaar loopt te worden gesaboteerd om te vermijden dat "voordeel scheppende" troebele circuits gestremd raken.

Ten tweede mag men geen schrik hebben om zijn handen vuil te maken, d.w.z. deze handen af en toe onder tafel te steken om te incasseren. Toen men een paar keer geprobeerd had de balans te maken tussen de belastingen die bedrijven verklaard hadden aan de overheid te hebben gestort en de sommen die de officiële diensten zegden te hebben ontvangen van de belastingbetalers, was het al niet verwonderlijk dat aanzienlijke verschillen zichtbaar werden.

De sector van de mijnexploitatie is natuurlijk een riant domein waar ruimte te over is om nauwgezette controles te ontlopen, waarbij serieuze rapporten altijd veel te laat komen om grote bressen te dempen. In de schoot van de bevoegde Congolese senaatscommissie werd gesteld dat het merendeel van de mijnexporten niet wordt aangegeven en dat de belastingdiensten te slecht uitgerust zijn om hun werk goed te doen. In de Kivustreek zou 80 % van de uitgevoerde ertsen niet worden geregistreerd. Dergelijke kritische rapporten komen en gaan maar er is weinig verandering te zien.

Eind 2011 klaagde het Britse parlamentslid Eric Joice aan dat de Congolese staat 3,75 miljard euro was misgelopen. Congo had vier mijnen flink beneden hun waarde verkocht aan vier bedrijven die op de Maagdeneilanden ingeschreven zijn en die toebehoren aan de beruchte Israëlische zakenman Dan Gertler. Nu is het een algemeen gekend feit dat deze Gertler goed bevriend is met Joseph Kabila. Het zou natuurlijk wel erg verwonderlijk zijn dat Kabila en co niet behoorlijk vergoed geweest zouden zijn voor het braderen van 's lands rijkdommen.

Zou er sedert de jongste verkiezingen enige verbetering ingetreden zijn? Het is niet onmogelijk maar wij mogen ons geen illusies maken. Hoewel hij stricto sensu President af is, weten we maar al te goed dat Joseph Kabila er nog steeds in slaagt de touwtjes krachtig in de handen te houden. Overigens heeft ook het Internationaal Muntfonds (IMF) al kritiek moeten verduren omdat het niet met voldoende energie tegen de wantoestanden reageerde.

Grondroef. Nog een andere manier waarop politici, hoge ambtenaren, officieren of andere "onaantastbaren" zich verrijken bestaat erin bouwgronden die tot het openbaar domein behoren, waarop zich bijvoorbeeld ziekenhuizen of scholen bevinden, tegen een veel te lage prijs in bezit te krijgen. Op een bepaald ogenblik bestond er in Kinshasa een lijst van wel 70 scholen wier terreinen zodoende wederrechtelijk waren aangetast. Protesten en klachten blijven zonder gevolg vanwege de justitie, die dan ook niet zelden als de "weke buik" van het regime bestempeld wordt.

Het presidentiële voorbeeld. Wanneer president Kabila zich in het binnenland verplaatste, maakte hij, vergezeld als hij was door zo'n 200 volgelingen, uiteraard grote sier en regende het geregeld bankbiljetten alom. Buitenlandse verplaatsingen konden niet gebeuren zonder de aanwezigheid van een honderdtal getrouwen, zoals ter gelegenheid van een algemene vergadering van de UNO in New York, waar heel dit gevolg een onderkomen vond in het Waldorf-Astoriahotel op de Parklane met kamerprijzen tot 4.000 \$ per nacht.

Kabila lijkt toch ook wel van het landleven te houden, vermits hij een drietal moderne ranches blijkt te bezitten : een op 130 km. van Kinshasa, een tweede in de omtrek van Lubumbashi en ook nog een in de streek van Beni. Indien de omwonenden meenden een graantje mee te kunnen pikken van de opbrengsten van die moderne landbouwbedrijven, zijn zij helaas bedrogen uitgekomen. Ongeveer 50 miljoen euro waren op de staatsbegroting uitgetrokken voor het presidentschap, maar dit bedrag vormde slechts een deeltje van Kabila's inkomsten.

Een vrij mysterieus element in heel deze groot-geld-geschiedenis is het "Soevereine Fonds van de Republiek" waarbij een zekere Augustin Katumba Mwanke nauw betrokken was, de man die sinds jaren de grote financiële dossiers beheerd heeft, en die ook wel als de Raspoetin van het regime betiteld werd, maar die 2012 om het leven gekomen is bij een vliegtuigongeval in Bukavu. Bij de werking van dit fonds zijn ook een aantal Aziatische, Afrikaanse, Luxemburgse (maar geen Belgische) banken betrokken.

Om zich best rekenschap te geven van de macht en de middelen waarover deze Katumba Mwanke beschikte, moet men een bezoek brengen aan zijn geboorteplaats, het ooit onooglijke plaatsje Pweto in Noord-Katanga. Hier werd, naast elektriciteitsvoorziening via Zambia enz. een luchthaven gebouwd ("Mwanke" geheten, naar de naam van de plaatselijke weldoener) en is er ook een viersterrenhotel en een agentschap van een grote internationale bank neergestreken, maar vooral heeft de genoemde financier er een residentie laten oprichten, nabij het Moëromeer, zoals men er maar weinig kan zien. En wie was een gekende regelmatige bezoeker van dit luxeoord ? Wel, niemand minder dan de bovengenoemde Israëlische zakenbrouwer, vriend van Kabila, Dan Gertler...

Een levensreddende actie in 1964

Hoe een 15-jarige student een groep gegijzelde missionarissen van een gewisse dood heeft weten te redden. Onze zustervereniging "Mémoires du Congo" bracht het bravourestuk van deze destijds jongeman, Eric Iduma Gitoni, in herinnering tijdens een recente bijeenkomst. Voor de herdenking van dit merkwaardig feit, georganiseerd door vriend Thierry Claeys-Bouvaert, de nieuwe voorzitter van "MdC", was de held van deze geschiedenis speciaal uit Canada overgekomen, waar hij thans gevestigd is. We laten Eric Iduma zelf zijn verhaal vertellen.

In augustus 1964, vertelt hij, was ik 15 jaar oud en zat in het internaat van de broeders Maristen in de deelgemeente van Stanleystad, Kabondo. Dat ik daar tijdens de grote vakantie aanwezig was kwam voort uit het feit dat de Broeders het voornemen hadden mij te laten studeren aan het Juvenaat in Buta.

Terwijl ik in het internaat samen met twee andere jongeren een gelegenheid afwachtte om naar Buta af te reizen werd de stad Kisangani door de rebellenbeweging overmeesterd. De rebellen hadden de blanke missionarissen uit hun kloosters gehaald en ze als gegijzelden samengebracht in het internaat van de broeders Maristen.

Aangezien onze dorts door de paters ingenomen waren, dienden de broeders mij samen met twee schoolkameraden in hun klooster zelf te huisvesten. Daar wij niet als gijzelaars beschouwd werden konden wij de slaapvertrekken in en uit lopen om de missionarissen te eten te geven.

De zaken namen een andere wending op 24 november 1964 (dag van de landing van de Belgische para's, nvdr), toen reeds vroeg in de ochtend vliegtuigen onophoudelijk boven onze school voorbij kwamen vliegen. Daardoor ontstond paniek onder de rebellen die vreesden dat er iets bijzonders gaande was en besloten ze te vluchten.

Ondanks mijn jonge leeftijd had ik toch ingezien dat we voor een gevaarlijke toestand kwamen te staan. Ik dacht een plan uit met als doel de missionarissen te redden door ze in de toiletten te verstoppen en ze daarna zo mogelijk de gelegenheid te bieden om op de vlucht te slaan. Ik sprak mijn medestudent Kabamba daarover aan. Maar deze wou de verantwoordelijkheid niet op zich nemen om met de missionarissen over dit plan te gaan praten en vroeg dat ik dat zelf zou doen. Gezien het dreigende gevaar raapte ik dus al mijn moed bijeen en raadde de missionarissen aan zich te gaan verstoppen in de twee uiteinden van het gebouw, waar zich de toiletten en de badkamers bevonden.

Ik had hun uitgelegd dat wij een paar grote ramen open zouden zetten en enige meubelen nabij de ramen te plaatsen om de indruk te wekken dat zij langs daar gevlucht waren. Tot mijn grote verrassing luisterden de missionarissen aandachtig naar mijn voorstel en gingen ze effectief hun schuilplaatsen opzoeken.

Een tijdje later kwamen de rebellen inderdaad in groot aantal terug om een slachting aan te richten. Ik hoorde ze tieren in het Swahili : *Biko wapi tubahuwe* (waar zijn ze dat we ze doden). Zo koelbloedig mogelijk vertelde ik hun dat de missionarissen gevlucht waren langs de open vensters en dat de Belgische militairen in de buurt waren.

Bij het zien van die open vensters, de stoelen eronder en het gemorste water, slikten de rebellen het verhaal dat ik hun opdreef en trokken ze zich terug. In de verte waren al vuurschoten te horen.

Dertig minuten later verschenen inderdaad de Belgische para's en de Katangese gendarmes. Er waren geen Simba-rebellen meer te zien en er was geen enkel slachtoffer gevallen : de rust was weergekeerd. De missionarissen klommen in de beschikbare vrachtwagens en ik bleef achter met een vriend. Een van de para's vertelde dat hij bij de broeders Maristen in Aarlen op school geweest was en beloofde dat hij ons beiden zou komen halen. En inderdaad is men ons twee dagen later komen ophalen. Zo kwam ik op de luchthaven van Stanleystad (Kisangani) terecht en daags nadien werd ik geëvacueerd naar Kinshasa.

Een ontroerende omstandigheid was dat Eric Iduma ter gelegenheid van deze herdenking een broeder Marist, met name Edgard Iserentant, terug heeft kunnen zien. Deze broeder was een van de gegijzelde geestelijken wiens leven hij waarschijnlijk door zijn kranig optreden heeft kunnen redden.

STRUIKELBLOKKEN...

Zoals hierboven reeds aangestipt, moeten wij hier een aantal knelpunten toelichten, die wij de jongste tijd vanwege diverse verantwoordelijke instanties en media te verwerken hebben gekregen. Hoed u, het is een lange maar zeker nog onvolledige lijst.

“Smidje Smee”

Vanwaar die rare titel? Wel, die gaat terug op een oude legende, waarin het verhaal wordt verteld van een smid die zijn ziel voor 7 jaar aan de duivel verkocht had en die na verloop daarvan probeerde zijn ziel terug te kopen. Deze legende werd destijds door Charles de Coster (auteur van *‘La Légende d’Ulenspiegel’*) verwerkt in een kortverhaal, dat naderhand het thema is geworden van een mooie maar toch bijna vergeten opera, *“Der Schmied von Gent”*, gecomponeerd door een al even weinig bekende Duitser van Joodse origine, Franz Schreker.

Nu is deze componist echter herontdekt geworden, zodat “Opera Ballet Vlaanderen” het genoemde werk op zijn agenda heeft gebracht in Antwerpen en Gent. Tot zover niets mis daarmee, maar voor de encensering daarvan heeft de betrokken directie gemeend een beroep te moeten doen op een Duitse regisseur, Orsan Mondtag, (in feite de verduitste naam van een man van Turkse origine). Deze heeft verkozen het werk om te tornen tot een burleske, surrealistische vertoning met eigentijdse accenten. Stel je voor – begrijp wie kan – dat in het laatste bedrijf Congolese reminiscenties worden opgedist, waarbij koning Leopold II het andermaal moet ontgelden: er blijkt o.m. een kist met ‘afgesneden handen’ op de scène te staan, voor een afbeelding van het station van Antwerpen en zelfs de beruchte toespraak van Lumumba van 30 juni ’60 wordt in dat laatste bedrijf overvloedig ten gehore gebracht. Kortom een onzinnige en gratuite persiflage waarmee de Vlaamse opera zichzelf beslist geen goede dienst bewijst.

De dood van Dag Hammarskjöld

Zoals algemeen geweten, kwam de toenmalige secretaris-generaal van de UNO, de Zweed Dag Hammarskjöld in september 1961 samen met andere inzittenden om het leven bij een vliegtuigongeluk nabij Ndola in Zuid-Rhodesië, (thans Zambia). Hij was onderweg naar de president van de pas onafhankelijk verklaarde Republiek Katanga, Moïse Tshombe, in de hoop een einde te kunnen maken aan de oorlog tussen Congolese en Katangese militairen.

De eigenlijke oorzaken van de luchtramp zijn nooit duidelijk gesteld geworden, wat aanleiding heeft gegeven tot verdachtmakingen, ja beschuldigingen tegen België, of beter gezegd tegen Belgische militairen die iets met het ongeval (of een beweerde aanslag) tegen de DC6 van Hammarskjöld te maken gehad zouden hebben.

Gelet op die aanhoudende hardnekkige verdachtmakingen is onze zustervereniging Mémoires du Congo te rade gegaan bij een uitstekende kenner van al wat met militaire luchtvaart te maken heeft : generaal Vlieger b.d. Karel Vervoort. In een uiterst nauwkeurig werkstuk ten behoeve van de minister van Buitenlandse Zaken is deze officier tot de formele conclusie gekomen dat de hypotheses en praatjes die sedert tientallen jaren de ronde doen, kant noch wal raken. Uit diepgaand onderzoek van de boordpapieren, de wrakstukken, de plaatselijke topografie, de timing, de weers-

omstandigheden, enz. enz. blijkt dat de oorzaak van de ramp enkel het gevolg geweest kan zijn van een beoordelingsfout vanwege de zwaar vermoeide bemanning van het vliegtuig bij het naderen van de landingspiste van Ndola. Overigens is generaal b.d. Wilfried De Brouwer, een oud-collega van voornoemde generaal Vervoort, tot identiek hetzelfde besluit gekomen.

Het borstbeeld van Leopold II in het Afrikamuseum

Wij hebben het in ons vorige nummer reeds gehad over de onwaardige plaats die de museumdirectie aan het borstbeeld van koning Leopold II, de oprichter van het Museum, heeft toegewezen: in een verloren hoekje, met zijn gezicht niet naar het publiek maar naar buiten gericht, alsof hij zich afkeerde van de kijkers... en van wat hij als zijn levenswerk beschouwd zal hebben. Wij weten hoe negatief de Congolese ambassade tegen deze ongehoorde situatie gereageerd heeft, wat aanleiding gegeven heeft tot het annuleren van het geplande bezoek van president Tshisekedi aan het Museum, net zoals trouwens ook ons eigen staatshoofd zich discreet afkerig toont van de huidige gang van zaken in het Tervurense museum. Naar verluidt zou het beeld nu opnieuw naar de binnenzijde van het gebouw gedraaid zijn. Hopelijk wordt er toch nog ooit eens een waardige plaats aan dit borstbeeld toegewezen, zodat er toch ooit een einde zal komen aan de oneer die aan de grondlegger van de instelling bewezen wordt.

Het lot van de Congolese oud-strijders

Van de kant van de nog levende Congolese oud-strijders uit de tweede wereldoorlog was er beklag opgerezen, in die zin dat zij meenden dat België hen aan hun lot overgelaten had. Het is nu echter duidelijk dat deze mensen het verkeerd voor hebben. Ziehier: Tijdens de jaren 1976-77 heeft de regering Tindemans een akkoord gesloten met president Mobutu waarbij ondermeer bepaald was dat "Zaire" voortaan als soevereine natie zelf de ouderdomsrenten zou uitbetalen, die voorheen door België (in Belgische frank) werden toegekend aan Congolese oud-militairen die diensten gepresteerd hadden in de koloniale tijd. Te dien einde werd een ruim kapitaal berekend – er is sprake van 150 miljoen frank – dat door de Belgische regering aan Congo werd uitbetaald om in die uitkeringen te voorzien. De Congolese regering heeft echter al spoedig haar verplichtingen jegens de militairen "uit het oog verloren", wat bij deze mensen de verkeerde indruk heeft gewekt dat België hen vergeten had. Niettemin heeft België naderhand toch nog diverse blijken van goodwill getoond jegens deze oud-strijders, o.m. door de bouw van een foyer en het ter beschikking stellen van voertuigen, allerlei voordelen waarvan de echte belanghebbenden andermaal verstoken gebleven zijn.

Een film over Leopold II ?

In de pers zijn recent berichten opgedoken over een project dat in Hollywood al sinds geruime tijd sluimerde : het realiseren van een film die op basis van het beruchte boek van Adam Hochschild andermaal koning Leopold II op de korrel zou willen nemen. In dit verband werden de namen geciteerd van regisseurs als Martin Scorsese en Ben Affleck. Onze koepelvereniging URBA/KBAU (ex UROME/KBUOL, zie blz. 6) is niet bij de pakken blijven zitten en heeft een bijzonder solied en omstandig verweerschrift naar diverse betrokkenen gestuurd. Daarin wordt de hoop uitgesproken dat de makers van de film zich bij hun werk door strikt wetenschappelijke normen gebonden zullen achten. Naar verluidt heeft Hochschild reeds geantwoord dat hij in deze aangelegenheid niet langer bevoegd zou zijn aangezien hij zijn intellectuele rechten op zijn boek aan een uitgeversmaatschappij verkocht heeft.

Het stadsbestuur van Vilvoorde

De burgemeester van de stad Vilvoorde, Hans Bonte, blijkt de behoefte gevoeld te hebben om niet ten achter te blijven op sommige van zijn gelijkgezinde collega's. Derhalve heeft hij gemeend er goed aan te doen de foto van koning Leopold II uit zijn stadhuisgebouw te doen verwijderen. Wel heeft deze burgemeester zijn initiatief enigszins willen omfloersen door de foto's van alle vooheen regerende vorsten weg te laten nemen, zodat voortaan enkel nog de foto's van het thans regerend vorstenpaar aan de muur zullen blijven hangen.

En nog eens het Afrikamuseum

Het bericht gaat dat de "dekolonisatie" van het Afrikamuseum nog niet ver genoeg gevorderd is. Twee nieuwe kunstwerken, waaraan de naam van twee kunstenaars verbonden is, Aimé Mpane en J.-P. Müller, zijn in de rotonde van het museum aangebracht. Het gaat er hoofdzakelijk over de schedel van het stamhoofd Lusinga die in 1884 door toedoen van de officier Emile Storms zou zijn terechtgesteld en onthoofd. Voorts is er sprake van een project RE/STORE waarbij halfdoorzichtige sluiers voor de aanwezige beelden worden gehangen met de bedoeling een "beladen" historisch en ideologisch patrimonium in een "nieuw" daglicht te stellen... Op enig objectief inzicht in de indrukwekkende positieve aspecten van de Belgische inbreng in Midden-Afrika blijft het wellicht nog lang wachten...

De Leopold II-tunnel te Brussel

De Brusselse Leopold II-tunnel, die overigens dringend herstel behoeft, gaat op voorstel van de burgemeester van Sint-Jans-Molenbeek, Catherine Moureaux, zijn naam, die te "controversieel" wordt geacht, verliezen. In de plaats daarvan zou men nu liever opteren voor een meisjesnaam...

Een Lumumbazaal aan de Universiteit Antwerpen

De eertijdse "Koloniale Hogeschool", naderhand herdoopt tot "Universitair Instituut voor de Overzeese Gebiedsdelen", waarvan de gebouwen door de huidige universiteit van Antwerpen werden opgeslorpt, omvat een prachtige aula uit de jaren '30. De rector van de Universiteit, Herman Van Goethem, wil nu dit auditorium omdopen tot de "Lumumba-zaal". Wegens de heersende gezondheidscrisis wordt de uitvoering van dit project, waarmee een "antikolonialistische" tentoonstelling gepaard zou gaan, uitgesteld tot in 2021. Naar ons aanvoelen zou het – uiteraard afgezien van onze evidente principiële bezwaren – betamelijker zijn met deze tenuitvoerlegging te wachten tot na de voltooiing van de werkzaamheden van de parlementaire Congo-commissie.

Pater Damiaan

Wie gedacht had het meest ultieme exces in de thans woedende beeldenstorm te hebben beleefd, moet erkennen dat hij bedrogen uitkomt ! Het is nu zo dat in de plechtige 'National Statuary Hall' in het Capitool te Washington elk van de 50 "verenigde" staten vertegenwoordigd is door de beelden van twee vooraanstaande figuren uit elk daarvan. Onder de twee vertegenwoordigers die door de staat Hawaï werden verkozen bevindt zich niemand minder dan de "held van Molokai", de man van Tremelo, Pater Damiaan.

En toch is er een “prominent” Amerikaans Congreslid, ene Alexandria Ocasio-Cortez, van mening dat het imago van Pater Damiaan een toonbeeld is van “kolonialisme en witte overheersing” en het bedoelde beeld dus niet op die plaats zou horen te staan.

Wij onthouden ons van verdere commentaar ! (GB)

EEN VIERDE AFRIKAANS DORP IN 1897

(Een onderdeel van de Congotentoonstelling van datzelfde jaar)

(Met dank aan Vic Motte, erevoorzitter van de koninklijke Heemkundige Kring van Tervuren, die deze bijdrage graag te onzer beschikking stelde)

Het is algemeen geweten dat de “Congotentoonstelling” van 1897 in Tervuren een onderdeel vormde van de Brusselse Wereldtentoonstelling die zelf op de terreinen van het Jubelpark geïnstalleerd was.

Leopold II was op dat ogenblik niet alleen koning der Belgen maar eveneens, sinds 1885, na de Koloniale Conferentie van Berlijn, koning van Congo-Vrijstaat. De koning wou van de genoemde Wereldtentoonstelling gebruik maken om *zijn* Congostaat de nodige propaganda mee te geven. Heel wat politieke kringen in België stonden immers nogal wantrouwig tegen dat koloniaal gedoe van Leopold II.

Herinneren we er ook aan dat “het domein Tervuren” (zowat de Warande van nu) in het begin van de Belgische onafhankelijkheid eigendom geworden was van de Belgische Staat en ter beschikking gesteld was van het Belgische koningshuis Saksen Coburg-Gotha. In 1853 zal Leopold I (1790-1865) het domein toewijzen aan zijn zoon Leopold II die daar vanaf die datum reeds belangrijke plannen mee had.

Het voormalige paviljoen van de Prins van Oranje, gebouwd rond 1820, was dus vanaf 1831 een soort buitenverblijf voor de kersverse koninklijke familie. De jonge prins Leopold, later Leopold II, kwam hier dan ook vaak en voelde zich opperbest in deze mooie omgeving. Even voordat hij in december 1865 zijn vader opgevolgd had, noteren we dat hij startte met de aankoop, in eigen naam, van gronden in Tervuren in de omgeving van het vermelde paviljoen. Later gaat dit nog intenser worden. Toen zijn zus Charlotte, keizerin van Mexico, in 1867 uit het kasteel van Miramar (Triëst) naar België overgebracht werd, liet Leopold deze zus haar intrek nemen in het paviljoen. Ze verbleef er ongeveer 11 jaar. Het paviljoen werd op 3 maart 1879 getroffen door een brand en werd toen tot een ruïne herleid. Deze ruïne werd in 1895-97 opgeruimd om er het Koloniënpaleis in de plaats te bouwen, dat als hoofdgebouw moest dienen voor de bovengenoemde Congotentoonstelling.

Opdat die Congotentoonstelling het nodige succes zou krijgen, zorgden Leopold II en zijn medewerkers er vooreerst voor dat de site op de meest comfortabele manieren kon worden bereikt (Tervurenlaan, elektrische tramlijn, stoomtram en -trein...). Uiteraard werd daar ook getoond wat men aan Congo kon leveren en welke lucratieve zaken er uit dat land betrokken konden worden. Maar om de grote massa te lokken werden er gedurende de maanden dat de tentoonstelling liep (van 23 april tot

8 november 1897) een massa populaire manifestaties georganiseerd. In het werk van **Maurits Wynants** over deze Congotentoonstelling (*“Van Hertogen en Congolezen”* – Tervuren 1997) wordt deze materie omstandig behandeld.

In die geest moet ook de “attractie” gezien worden van de Afrikaanse dorpen.

De Afrikaanse dorpen en de Congotentoonstelling

Het voornemen om “inboorlingen” op een realistische manier te exposeren in hun dagelijkse leefomgeving, was geen unicum en ook geen primeur voor deze tentoonstelling. Zoiets gebeurde voor het eerst ter gelegenheid van de Parijse Wereldtentoonstelling van 1878, gevolgd door Amsterdam (1883), Antwerpen (1885 en 1894), Berlijn 1896). Na Tervuren (1897) gebeurde dit nog vele malen, zoals in 1930 opnieuw te Antwerpen.

Zoals steeds, moet dit fenomeen in zijn tijdsgeest worden gezien. We lezen hierover uit het voornoemde werk van Maurits Wynants de volgende passage:

“De toverwoorden vooruitgang en beschaving waren toen aan de orde van de dag. Dat verergerde nog naar het einde van de 19de eeuw toe, wanneer de koloniseringsidee dwangmatig werd en ook het tonen van het exotische breedmaatschappelijke proporties aannam. Dit laatste werd een fenomeen. Hoe extravaganter, hoe beter. Hoe meer daarbij het exotisme hoogtij vierde, hoe hoger de bezoekersaantallen opliepen. Daarbij ging het niet alleen om uitheemse dieren, vogels, vlinders., maar ook om mensen. Dergelijke uitstalling van “rariteiten” werd vanaf Parijs 1878 een modeverschijnsel en was spoedig een onmisbaar onderdeel van de gehele tentoonstelling.”

Ik kan er niet genoeg op wijzen dat mensen misbruiken als tentoonstellingsmateriaal – en dan nog met de visie dat hun manier van leven/denken inferieur is aan de levenswijze van de bezoekers – gewoonweg te veroordelen is. Maar, nogmaals, we moeten dit fenomeen in zijn tijdverband terugplaatsen. Waarschijnlijk zal men over een eeuw bepaalde actuele gewoonten en opvattingen, die wij nu als normaal beschouwen, ook veroordelen.

Op 27 juni 1897 kwam een groep van 267 Congolezen met de boot te Vlissingen aan en werd die naar België overgebracht. De Weermacht, met 124 mensen, vormde het grootste deel van dit contingent. Verder waren er 93 Bangala, 27 Mayombe en 12 Basoko, ook nog een 10-tal andere inboorlingen. Rond de Burchtvijver bouwden de genoemde stammen hun dorpen waarin ze enkel tijdens de dag en bij goed weer verbleven. 's Avonds en 's nachts logeerden ze in het z.g. Hoefijzer (een bewaard gebleven bijgebouw van het onder keizer Jozef II afgebroken kasteel van Tervuren). Deze groep van 260 (zeven onder hen overleden te Tervuren en werden begraven op het oude kerkhof) keerde zowat 2 maand later, op 30 augustus, naar Afrika terug.

Het vierde Afrikaanse, “beschaafde” dorp.

Inderdaad, iets verder in de Warande bevond zich ook nog een vierde dorp, “het beschaafde dorp”. Opnieuw moeten we alles plaatsen in de geest van die tijd. Haast niemand toen dacht eraan om de leefgewoonten van de Congolezen als beschaafd te beschouwen. Bepaalde beeldhouwwerken/schilderijen uit die tijd stellen die mensen

voor als primitieven, als mensen die nog leefden in de prehistorie. De Westerse landen beschouwden het als hun plicht hen te beschaven. Dat ze hierbij met volle teugen in de rijkdommen van ter plaatse gingen putten, was voor haast niemand een gewetens- kwestie.

Ter gelegenheid van de Congotentoonstelling te Tervuren wou men dan ook tonen dat de Westerse aanwezigheid, het beschavingswerk, zijn vruchten reeds had afgeworpen. Zo is het dat men spontaan bij een zekere abbé Pieter Van Impe uit het Oost-Vlaamse Gijzegem terecht kwam. Hoe en waarom kwam deze persoon in het vizier? Deze priester Pieter Van Impe was in november 1871 in het bezit gekomen van het voormalige klooster van de Kapucijnen te Gijzegem en had er een school gesticht.

Na enkele jaren had Van Impe een levendige belangstelling opgevat voor de nieuw opgerichte Congo-Vrijstaat, gecreëerd na de Koloniale Conferentie van Berlijn in 1885, waarvan Leopold II zich had weten te promoveren tot staatshoofd. Van Impe stelde zich onmiddellijk tot doel Afrikaanse kinderen uit deze nieuwe staat "te civiliseren" door ze in het nieuwe instituut op te nemen, samen dus met Belgische kinderen. Een tekst van weleer brengt ons opnieuw in de geest van die tijd we citeren hem letterlijk (cfr. M. Wynants, voornoemd) :

De bestuurder (abbé Van Impe) heeft de taak aanvaard een zeker aantal zwarte kinderen uit Afrika eene christelijke opvoeding en een degelijk onderwijs te geven, in welk ontwerp hij dan uitnemend is geslaagd. Gaf het denkbeeld eener samenwoning van Europeesche en Afrikaansche kinderen in den beginne eenige argwaan aan de ouders der eerstgenoemden, ontegenzeggelijk is het voor de anderen ten zeerste heilzaam in gemeenschap te leven met kinderen van onzen stam, opgeleid te worden in onze beschaving en onzen godsdienst, bekwaam te worden in talen, welke ten onzent gesproken worden en die eerlang in hun eigen vaderland algemeen gekend zullen zijn.

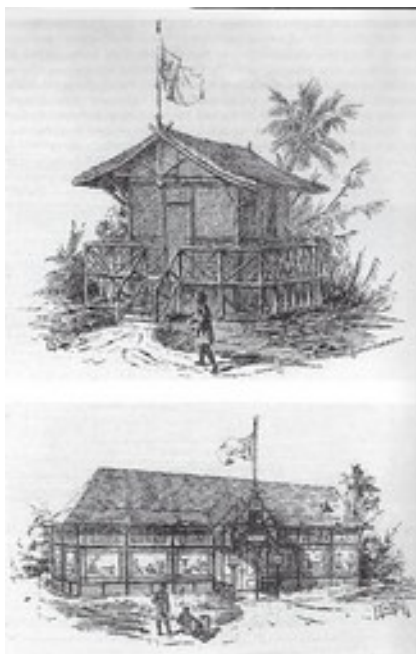
Hij stelde in 1888 aan de koning voor kinderen uit de Congostaat naar Gijzegem te laten overkomen. De vorst ging onmiddellijk met dit voorstel akkoord. De eerste Afrikaanse leerling was evenwel uit België zelf afkomstig. Die heette Vidi en was de zoon van een zekere koning Nemblon die naar Luik overgekomen was, en daar als christen gedoopt was en de naam van zijn peter Leopold (II) ontvangen had. Van Impe kwam hierop in contact met een aantal voorname dames in Brugge die hem financiële steun verstrekten om zijn plannen verder uit te werken en andere Afrikanen naar Gijzegem te laten overkomen. De pompeuze taal uit die tijd geeft andermaal een goed beeld van hoe men toen dacht en redeneerde :

Wanneer men bedenkt dat die wezens, overgeleverd aan het heidendom, gansch onbewust van het bestaan der godheid, vreemd aan zedelee, opvoeding en onderwijs, naar hun land terug zullen keeren als geloovige christenen toegerust met al de kennissen die voor het maatschappelijk leven worden vereischt, en dat zij, dank aan dit alles geroepen zullen zijn eenen overwegenden invloed op hunnen landgenooten uit te oefenen, dan mag men zeggen dat het beschavingswerk der Afrikaanse volksstammen, onder welke, benevens al de driften eener ongetemde natuur, de slavernij en het menscheneten eenigerwijze als zeer gewone instellingen in

zwang zijn, waarlijk reuzenstappen zal kunnen doen. (geciteerd uit "Gijzegem vroeger en nu" door Clemens Van Mol, Gijzegem 1990).

Ter gelegenheid van de voorbereiding van de Congotentoonstelling van 1897 stelde Van Impe aan het inrichtend comité voor de resultaten van zijn werk daar te komen exposeren. Sommige leden ervan vonden dit een uitstekend voorstel vooral omdat dit minder duur zou uitvallen dan inboorlingen uit Afrika te laten overkomen. Maar de meerderheid vond dan weer dat het extravaganter en attractiever was om de "naakte waarheid" te tonen. Tenslotte kwam het tot een "*solution à la belge*", beide opties zouden op de tentoonstelling aanwezig zijn. Abbé van Impe had zich hier aanvankelijk fel tegen verzet. Hij vond dat het beter was naar het resultaat te kijken dan naar "de grondstof". Tenslotte moest hij toch maar toegeven. Wel eiste hij dat beide groepen niet met elkaar in contact zouden treden, dat het "beschaafde" dorp op behoorlijke afstand van de andere dorpen verwijderd zou staan en ook dat de kinderen van Gijzegem niet in Het Hoefijzer bij de anderen zouden logeren. Zij kregen dus onderdak in een zaal rechtover de parochiekerk, de huidige St.-Janszaal.

Hun dorp bestond uit een zestal houten gebouwen in Afrikaanse stijl: een school, een eetzaal, een tentoonstellingsruimte, een verblijfplaats en ateliers. De bezoekers aan de Congotentoonstelling konden dus met eigen ogen, na vergelijking met de inlandse dorpen, vaststellen wat het resultaat was van het "beschavingswerk". De jongens droegen een blauw matrozenpakje met een witte ster erop en een roze baret. De meisjes hadden een blauw jurkje aan met een blauwe ster en een witte matrozenkraag. De jongens speelden soms op een soort mandoline of een ander tokkelinstrument. "Wat een verschil met dat primitief gedoe in die andere dorpen..."

Een paar voorbeelden van de bouwwerkjes die voor dit "Gijzegemdorp" werden ontworpen

Het contrastbeeld/de contrastidee die we krijgen bij het bekijken van dit soort dorpen geeft ons een goed beeld van de denkwijze van onze voorouders een goede eeuw geleden. Hiermee wil ik er nogmaals de nadruk op leggen dat het fundamenteel historisch belangrijk is om, hoe moeilijk dit ook kan zijn, zich in te leven in de geest van een bepaalde periode uit het verleden. Uiteraard kunnen we deze heden niet goedkeuren en gerust veroordelen, maar zoals ik hierboven reeds stelde, vermoed ik

dat over een eeuw onze nakomelingen ons ook zullen veroordelen voor bepaalde handelingen/opvattingen die nu als normaal beschouwd worden. Ik heb sterk de indruk dat dit alles tegenwoordig door bepaalde kringen over het hoofd wordt gezien.

Vic Motte

In memoriam

Ward Lernout

Heel onverwacht is ook van ons heengegaan Ward Lernout, een West-Vlaming die zich sinds lange jaren in Tervuren gevestigd had. Hij is actief geweest in de gewestdienst in de Evenaarsprovincie, waar hij meteen ook zijn schilderstalent ontwikkeld heeft, dat hij naderhand in eigen land tot volle bloei heeft weten te brengen.

William De Wilde

Wij wisten al dat vriend William (Bill voor de intimi) enige gezondheidsproblemen had, toch komt zijn overlijden als een pijnlijke verrassing. Trouwe dienaar van de Force Publique (bij het wapen Genie), betekent zijn afscheid ook een zwaar verlies voor de verenigingen van de betrokken oudgedienden, zoals het CRAOCA, waarvoor hij zich jarenlang met hart en ziel heeft ingezet.

Albert Graré

Vriend Albert, die zich tijdens Wereldoorlog II had onderscheiden als verzetsstrijder, was aanvankelijk een hoog geprezen medewerker van de administratie Begrotingscontrole in Afrika. Nadien heeft hij jarenlang een vitale rol gespeeld als administratief directeur en kostbare rechterhand van toenmalig directeur van het Koninklijk Instituut voor Tropische Geneeskunde te Antwerpen, de beroemde Prof. Dr. P. Janssens.

Lucienne De Baedts-Helderweirt

Congo-gevoelig in hart en ziel, had de betreurde Lucienne zich laten kennen als een echt literair talent, als briljante schrijfster van haar koloniale herinneringen, aanvankelijk op het eiland Mbye op de Lualaba, waar zij haar echtgenoot Etienne, bedrijfsleider in de oliewinning, trouw terzijde stond. Nadien vinden wij haar terug in Watsa (Haut-Uele), nadat haar echtgenoot erin geslaagd was over te stappen naar een carrière als officier bij de Weermacht. Op latere leeftijd heeft Lucienne bovendien nog blijk gegeven van een opmerkelijk schilderkunstig talent.

Ereambassadeur Patrick Nothomb

De naam van ereambassadeur Patrick Nothomb is onlosmakelijk verbonden met de gijzelingsactie door de zogenaamde Simba-rebellen in 1964. De heer Nothomb was een beetje toevallig als jong diplomaat in het toenmalige Stanleystad terechtgekomen als Belgisch consul-generaal, waar hij, nauwelijks op die post gearriveerd, af te rekenen kreeg met de gijzeling door de volgelingen van Patrice Lumumba, de Simba's, onder de leiding van Christophe Gbenye. Het helse bestaan dat daar maandenlang zijn lot was als verantwoordelijke voor de gezamenlijke niet-Afrikaanse gemeenschap, waarbij hij herhaaldelijk nauwelijks aan de dood kon ontsnappen, heeft hij neergeschreven in zijn memorabel boek "**Dans Stanleyville**". Naderhand heeft Patrick Nothomb, die ook de vader is van de gekende schrijfster Amélie Nothomb, nog een voortreffelijke diplomatieke carrière doorlopen, onder meer als ambassadeur in Japan en China.

Wij nemen innig deel in de rouw van de families.

Onvermoeibaar en bewonderenswaardiger dan ooit heeft ons medelid Annie Steegmans uit Diepenbeek in februari van dit jaar andermaal de reis naar Kinshasa ondernomen om bijstand te verlenen aan het werk ORPER dat poogt te voorzien in de behoeften van de vele duizenden straatkinderen die in de miljoenenstad Kinshasa proberen te overleven. Dit jaar was zij zelfs vergezeld van twee dames, Marijke en Ingrid, die het leven en werk in Kinshasa beter wilden leren kennen. Zij hebben gedurende twee weken veel ervaringen opgedaan – de emoties waren soms bijzonder sterk – maar ze wilden het dagelijkse leven echt van dichtbij leren kennen.

Korte tijd na hun vertrek is het fenomeen Corona opgedoken, zodat in de stad speciale maatregelen genomen moesten worden. Ondertussen zijn de prijzen van de levensmiddelen driemaal hoger gegaan en zijn de levensomstandigheden van de straatkinderen zo mogelijk nog rampzaliger geworden. ORPER probeert in de mate van het mogelijke in de noden te voorzien, bijvoorbeeld door maaltijden uit te delen. Uiteraard zijn de financiële behoeften van ORPER navenant de hoogte ingegaan en op overheidssteun moet niet worden gerekend.

Steunen kan : Giften met fiscaal attest : via vzw Kontinenten : BE66 7380 3734 7143
Mee te delen : naam, voornaam, Rijksregisternummer, ORPER vzw
Giften zonder fiscaal attest : BE70 0882 5555 9225
Mee te delen : ORPER vzw Straatkinderen Kinshasa

Actie Katako-Kombo (Sankuru, Oost-Kasai, D.R. Congo)

De bezieler van deze actie, Rik Neiryndck, stuurt ons de volgende boodschap :

Sinds 2002 zijn wij actief in Katako-Kombe (Sankuru) waar we ons inzetten voor de rehabilitatie van het ziekenhuis en de gezondheidszone.

Recent heb ik besloten mijn dagboeken van 8 zendingen te bundelen en uit te geven. De volledige opbrengst gaat naar ons project in Katako-Kombe.

Hieronder het titelblad van deze (Nederlandstalige) publicatie : **“Ils vont là où les moustiques sont encore sauvages”** (Naar waar de muskieten nog wild zijn) : 456 bladzijden.

Prijs 50 € of 60 € indien verzending langs de post.

Nadere informatie : www.riks.be/Katako-Kombe/dagboeken-flyer-info.htm#d

Ledenbijdragen voor het lopende jaar 2020

Het bestuur zegt hartelijk dank aan de hierna vermelde leden die zo vriendelijk waren reeds spontaan een bijdrage voor het lopende jaar over te maken, en heel bijzonder aan hen die zo vriendelijk waren het bedrag naar boven toe af te ronden.

De h. P. Ampe, Gent
 Mevr. R. Bonne, Brugge
 De h. G. Bosteels, Tervuren
 De h. Brasseur, P- Carrascal
 Mevr. A. Cnops, Schaffen
 E.P. W. Costermans, Leuven
 De h. E. Daelman, Liedekerke
 De h. L. Dens, Tremelo
 Mevr. I. De Schrijver, Hellebecq
 Dr. H. De Baets, Oostende
 Mevr. Gh. De Weireld, Eke
 De h. G. Dierckens, St. Pieters-Leeuw
 De h. Gorssen-Kapinga, Strombeek-B.
 Mevr. C. Helderweirt, Wachtebeke
 Mevr. R. Hens, Antwerpen
 De h. W. Ingels, Maldegem
 Mevr. E. Janssens, St. Lambrechts-Woluwe.

De h. F. Keereman, Kortenberg
 Mevr. F. le Boulangi
 De h. M. Paeleman, Laarne
 De h. N. Pype, Brugge
 De h. P. Reynders, Assesse
 De h. G. Schoevaerts, Vlissegem
 Mevr. M. Stegen, Diepenbeek
 Universiteitsbibliotheek Antwerpen
 De h. L. Van Alsenoy, Kapellen
 Mevr. Van Balen-Stappers, Berchem
 De h. H. Van Beeck, Overijse
 De h. P. Van Bost, NL-Veldhuizen
 De h. M. Vandeputte, Evere
 De h. J. Vanmarcke, F-Vernaison
 E.P. Verbeek, RDC-Lubumbashi
 De h. J. Ver Boven, St. Genesius-Rode

Er is een Nederlandse vertaling tot stand gekomen van het lijvige boek "Le Congo au temps des Belges" van de hand van vier leden van onze zustervereniging "Mémoires du Congo" : André de Maere d'Aertrycke, André Schorochoff, Pierre Vercauteren en dr. André Vleurinck (+).

Het boek, dat 386 bladzijden telt, is bedoeld als een omstandige en hardnekkige verdediging van het Belgisch koloniaal verleden.

Deze publicatie kan bij ons secretariaat worden besteld door overschrijving van de prijs van het boek, hetzij 29,50 €, op het rekeningnummer van Afrikagetuigenissen (alle contactgegevens op de navolgende bladzijde). Verzendingskosten binnen de landsgrenzen worden door onze vereniging ten laste genomen. Voor verzendingen naar het buitenland worden deze kosten op aanvraag meegedeeld.

Van de vorige nummers van deze Nieuwsbrief zijn nog een beperkt aantal exemplaren beschikbaar. Leden die hun collectie wensen aan te vullen met een of ander ontbrekend nummer gelieven zich tot het secretariaat te wenden dat in de mate van het mogelijke in hun behoeften zal proberen te voorzien

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN

Zetel : Jan van Ruusbroecstraat 15, 3080 Tervuren

(e-mail : afrikagetuigenissen@skynet.be)

Bankrekening (IBAN) : BE67 0014 2540 4387

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt.

